

Η διδασκαλία της Παλαιάς Διαθήκης με εφαρμογές των ΤΠΕ

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΩΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΑΓΑΘΟ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η Παλαιά Διαθήκη ανήκει, ως κείμενο, στη θρησκευτική λογοτεχνία, ενώ έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, αφού πολλές εκφάνσεις του έχουν επηρεαστεί από τα παλαιοδιαθηκικά κείμενα. Οπότε τα βιβλία της, εκτός από θρησκευτικά μνημεία, είναι και πολιτιστικά αγαθά που αφορούν το μαθητή που ζει και κινείται μέσα σε αυτόν. Η γνώση μαζί της είναι λοιπόν απαραίτητη για τη κατανόηση και την ερμηνεία βασικών πτυχών του.

Με μία πρώτη ματιά οι παλαιοδιαθηκικές αφηγήσεις φαίνονται πως μπορούν πολύ εύκολα να γίνουν κατανοητές. Άλλωστε, σύμφωνα με την τρέχουσα αντίληψη, η Παλαιά Διαθήκη είναι ένα κείμενο «απλό», αφού περιέχει «ιστορίες» με περιγραφικό χαρακτήρα, που μπορούν να παραμείνουν στη μνήμη χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία. Μάλιστα, αυτή η εντύπωση είναι εν πολλοίς υπεύθυνη, κατά τη γνώμη μου, και για μία κατάταξη των Θρησκευτικών στα λεγόμενα «δευτερεύοντα» μαθήματα, μιας και θεωρούνται πως προσφέρουν γνώσεις με απλουστευτικό χαρακτήρα, που δεν αφορούν άμεσα τον σύγχρονο άνθρωπο.

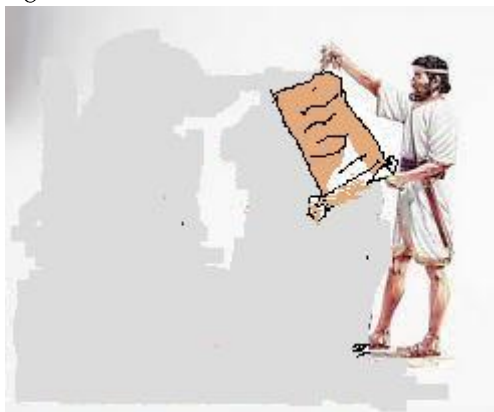
Όμως τα παραπάνω αδικούν και τον πλούτο των πληροφοριών που προσφέρουν τα Θρησκευτικά, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ερμηνεία του σύγχρονου κόσμου, και την Παλαιά Διαθήκη ειδικότερα. Το περιεχόμενο των θεωρούμενων «απλών» ιστοριών που περιέχει είναι σύμφωνο με τον τρόπο σκέψης και τη νοοτροπία των ανθρώπων της ανατολής, που χρησιμοποιούσαν ως μέσο την αφήγηση για να περιγράψουν τις έννοιες που ήθελαν να παρουσιάσουν, τις αντιλήψεις τους, και το κοσμοείδωλό τους. Αυτό σημαίνει πως η παράθεση μιας διήγησης που μπορεί να αφορά, για παράδειγμα, τις περιπέτειες ενός βοσκού, όπως ο Αβραάμ, αποσκοπεί να αναδείξει ιδέες, τρόπους επικοινωνίας, πολιτιστικά, φιλολογικά και θρησκευτικά αγαθά που είναι απαραίτητα για την κατανόηση νοοτροπιών και αντιλήψεων που έχουν διαμορφώσει και συνεχίζουν να επηρεάζουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό (Κωνσταντίνου, 2008).

Χρειάζεται λοιπόν ένας καινούριος τρόπος προσέγγισης των κειμένων που θα εξυπηρετεί τους στόχους της εκπαίδευσης, θα κάνει ευχάριστη τη διδασκαλία και θα επιτρέπει στο μαθητή να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για να μπορεί να μαθαίνει. Με αυτό τον τρόπο η Παλαιά Διαθήκη θα ανοιχτεί στο μαθητή, θα αποκαλύψει τους θησαυρούς της και θα γίνει ένα «εργαλείο» που θα τον βοηθήσει στην ερμηνεία του σημερινού κόσμου (Byrne, 2003). Πιστεύω πως αυτός θα πρέπει να στηριχτεί στις ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορίας Επικοινωνίας), και ειδικότερα στις εφαρμογές που διαθέτουν.

ΕΝΑ ΣΕΝΑΡΙΟ/ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΑΛΑΙΟΔΙΑΘΗΚΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ

Στη συνέχεια, μέσα από την ανάδειξη των στοιχείων μιας παλαιοδιαθηκικής αφήγησης θα γίνει προσπάθεια να συνδεθούν οι παραπάνω σκέψεις με τη σχολική διαδικασία. Έχει επιλεγεί λοιπόν ένα θέμα που θεωρείται «εύκολο», και αφορά την Έξοδο από την Αίγυπτο και την πορεία στην έρημο.

Ο διδάσκων θα πρέπει να δημιουργήσει δύο χαρακτήρες που θα κατευθύνουν τη διαδικασία, θα χρησιμεύουν για τη σύνδεση των μερών ενώ θα δημιουργούν ένα περιβάλλον δραματοποίησης των γεγονότων. Αυτοί είναι ο «Γραφέας» που «καταγράφει» τα γεγονότα και ο «Καθηγητής» που τα ερμηνεύει, τα επεξηγεί και δημιουργεί τις ασκήσεις. Ο ενεργός ρόλος του μαθητή θεωρείται αυτονόητος, αφού αυτός μαθαίνει, επεξεργάζεται και κρίνει σε κάθε περίπτωση. Τέλος, θα «αξιολογήσει» την αφήγηση και τις πληροφορίες.

Σχήμα 1: Ο «Γραφέας»

Σχήμα 2: Ο «Καθηγητής»

Η πορεία της παρουσίασης θα είναι η εξής:

Η Έξοδος από την Αίγυπτο-Η πορεία στην έρημο- Ο Δεκάλογος

Α. Η παρουσίαση

Χρησιμοποιείται χάρτης της Μέσης Ανατολής από την εφαρμογή Γοογλε Θαρτι και εντοπίζονται οι σταθμοί της πορείας των Ισραηλιτών στην έρημο. Εναλλακτικά, αν διατίθεται, επιλέγεται ένα λογισμικό με βιβλικούς χάρτες (πχ το Bible Maps «Manna»).

Οι σταθμοί στην έρημο, στους οποίους θα επικεντρωθεί η προσοχή των μαθητών, είναι οι εξής:

Μερά (Εξ. 15,23 κ.ε.: τα πικρά νερά γίνονται γλυκά)

Αιλίμ (Εξ. 15,27: δώδεκα πηγές νερού και εβδομήντα φοίνικες)

Έρημος Σιν (Εξ. 16, 1 κ.ε. Δίνεται το μάννα και τα ορτύκια στους Ισραηλίτες)

Ραφιδίν (Εξ. 17, 1 κ.ε. Νερό από τα βράχια, η μάχη με τους Αμαλκιτίες)

Όρος Σινά (Εξ. 19,1 κ.ε. Ο Λαός στο όρος Σινά. Ο Θεός δίνει ο Νόμο)

Έρημος Φαράν (Αρ. 13,1 κ.ε. Γτέλνονται κατάσκοποι στη Χαναάν.)

Στη συνέχεια μέσω μιας εφαρμογής ο μαθητής πληροφορείται τα γεγονότα από τον «Γραφέα». Η διήγησή του στηρίζεται στην απόδοση των παλαιοδιαθηκικών κειμένων στη νεοελληνική, και είναι ο κεντρικός πυρήνας του μαθήματος, αφού θα αποτελέσει τη βάση για να δημιουργηθούν στη συνέχεια όλες οι δραστηριότητες (Κωνσταντίνου & Τσάκωνας, 1997).

Κατόπιν, ο λόγος δίνεται στον «Καθηγητή» που κάνει τις απαραίτητες επεξηγήσεις:

« Ο Δεκάλογος αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ενότητας, που είναι η νομοθεσία της Παλαιάς Διαθήκης. Αυτή περιλαμβάνεται στα πέντε πρώτα βιβλία της (Πεντάτευχος). Επειδή ο Μωυσής θεωρήθηκε βασικός πρωταγωνιστής της διαδικασίας, με την οποία δόθηκε στο λαό, και ο καταγραφέας της, ονομάστηκε Μωσαϊκός νόμος. Αυτός καθόριξε ακόμη και μικρές λεπτομέρειες της ζωής των ανθρώπων της Βίβλου. Δόθηκε, σύμφωνα με την αφήγηση, στο όρος Σινά, στο οποίο έφτασαν οι Ισραηλίτες, μετά από πολλές δυσκολίες, που ήταν γνωστές στους ανθρώπους που ζούσαν στη Μέση Ανατολή.

Στόχος των συγγραφέων είναι να παρουσιάσουν ενέργειες του Θεού. Μέσα από αυτές ο Θεός βοηθάει τον άνθρωπο και δεν τον εγκαταλείπει. Ζητάει από αυτόν την πίστη του».

Β. Η επεξεργασία

Η επεξεργασία χρησιμεύει για να διαπιστωθεί η ετοιμότητα της τάξης, και ποια διδακτικά αγαθά θα παραμείνουν στη μνήμη των μαθητών.

Παρουσιάζεται στο διαδραστικό πίνακα χάρτης της βξόδου. Οι τοποθεσίες όμως που αναφέρθηκαν προηγουμένως δεν είναι στη σωστή τους θέση. Ο χαρακτήρας του «Καθηγητή» το επισημαίνει και αναθέτει στην τάξη να τοποθετηθούν κανονικά. Η διαδικασία καταγράφεται ως εξής από αυτόν:

«Κάποιος πείραξε το χάρτη με τις τοποθεσίες και τα γεγονότα της βξόδου. Επειδή δε βλέπω και πολύ καλά, βοηθήστε με να τα τοποθετήσω στη σωστή τους θέση»

Οι μαθητές υποδεικνύουν την ορθή θέση. Αφού ολοκληρωθεί αυτή η άσκηση στη συνέχεια ο χαρακτήρας του «Καθηγητή» προτείνει στους μαθητές να χωριστούν σε ομάδες, σε ένα «παιχνίδι» ρόλων, και η κάθε μία από αυτές να επιλέξει μία τοποθεσία της ερήμου ή ένα γεγονός που συνδέθηκε με τα γεγονότα της βξόδου. Αφού δείξει και σχετικό οπτικό υλικό (που μπορεί να έχει «κατεβάσει» από διαδικτυακές τοποθεσίες) ζητάει να καταγράψουν τα παιδιά τις σκέψεις τους:

« Παιδιά το ξέρετε πως και εσείς συμμετείχατε στα γεγονότα της βξόδου; Όχι; Ε λοιπόν σας λέω ναι. Γι' αυτό χωριστείτε σε ομάδες και καταγράψτε εντυπώσεις από μία περιοχή που επισκεφτήκατε και σας έκανε εντύπωση »

Όπως φαίνεται οι διάλογοι γίνεται με μία χιουμοριστική διάθεση, αφού ο στόχος είναι να γίνει η προσέγγιση της τάξης με μία διαδικασία παιχνιδιού, που βοηθάει στην αποφυγή του μαθησιακού καταναγκασμού. Ταυτόχρονα, έτσι τα παλαιοδιαθηκικά κείμενα γίνονται οικεία και αγαπητά στους μαθητές. Να τονιστεί ακόμη, πως χρειάζεται μεγάλη προσοχή στην επεξεργασία στοιχείων από τον Δεκάλογο. Αυτό έχει να κάνει με το γεγονός πως ελλοχεύει συνεχώς ο κίνδυνος της κητικοποίησης του κειμένου, κάτι που είναι ξένο με το βιβλικό πνεύμα, αλλά και με το στόχο της μαθησιακής διαδικασίας. Η επαγρύπνηση πρέπει να είναι πολύ αυξημένη, αφού πολύ εύκολα τα «μη» και τα «πρέπει» του διδάσκοντα μπορούν να αποτελέσουν τροχοπέδι στην προσπάθεια προσέγγισης των κειμένων.

Γ. Η ανακεφαλαίωση

Η συγκέντρωση των γνώσεων που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας είναι απαραίτητη, για να μπορέσει ο μαθητής να συγκρατήσει στη μνήμη του τα αγαθά που του παρασχέθηκαν και να τα μετασχηματίσει σε «εμπειρία», η οποία

θα παραμείνει και θα βοηθήσει στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Ο χαρακτήρας του «Καθηγητή» αναλαμβάνει και πάλι αυτό το έργο:

« Ας ανακεφαλαιώσουμε αυτά που μάθαμε: Να θυμάστε λοιπόν πως μετά τη διάβαση της Ερυθράς θάλασσας ο λαός περιπλανήθηκε στην έρημο. Σε αυτή την πορεία η βοήθεια του Θεού είναι εμφανής. Φτάνοντας στο όρος Σινά, του δίνονται, σύμφωνα με την αφήγηση της Παλαιάς Διαθήκης, οι εντολές που καθορίζουν τη σχέση με το Θεό και τους συνανθρώπους. Αυτές αποτελούν και μία από τις βάσεις του πολιτισμού μας»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ο λόγος που χρησιμοποιήθηκαν οι εφαρμογές των ΤΠΕ, στη διδασκαλία της Παλαιάς Διαθήκης ήταν να κάνουν- στο μέτρο του δυνατού- προσιτά τα νοήματά της στους μικρούς μαθητές. Πρέπει όμως να τονιστεί πως για το αποτέλεσμα που θα έχει η προσπάθεια θα πρέπει να ληφθεί υπόψη πως οι επιλογές που έχει ο θεολόγος/ εκπαιδευτικός είναι ουσιαστικά δύο: ή πρώτη είναι να παρουσιαστεί η Παλαιά Διαθήκη ως ένα «απολογητικό» κείμενο που περιέχει καταγραφές ηθικιστικού χαρακτήρα, ξένες με το βιβλικό πνεύμα, όπως τονίστηκε, και τη νοοτροπία του σύγχρονου ανθρώπου, αφού δε συμβαδίζουν με τον τρόπο σκέψης του. Δυστυχώς πρέπει να τονιστεί ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτή είναι η άποψη που δέχεται ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας μας για το πρώτο μέρος της Αγίας Γραφής, γιατί αυτή η εικόνα είχε δοθεί στα μαθητικά χρόνια, και έχει παραμείνει. Η δεύτερη είναι να τοποθετηθεί το κείμενο στις πραγματικές του διαστάσεις, να αναδειχτούν τα κοινωνικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά νοήματά του, που επηρέασαν και εξακολουθούν να επηρεάζουν ένα σημαντικό μέρος του ανθρώπινου πολιτισμού, και έτσι να μπορέσουν οι μαθητές να γνωρίσουν την πραγματική θρησκευτική/πολιτιστική αξία της Παλαιάς Διαθήκης και να τοποθετηθούν υπεύθυνα απέναντι στο βασικό της μήνυμα, που είναι η ανάδειξη και ο σεβασμός των ανθρώπινων αξιών, αφού γι' αυτές παρουσιάζεται να ενδιαφέρεται και ο ίδιος ο Θεός.

Στην παρούσα όμως κατάσταση οι ΤΠΕ μπορούν να δώσουν σημαντική βοήθεια, αφού οι εφαρμογές τους δείχνουν να βοηθούν στο πλυσίμα των παλαιοδιαθηκικών ιδεών. Κάνοντας την παρουσίαση ευχάριστη και προσιτή, κεντρίζουν το ενδιαφέρον των παιδιών, και τα βοηθούν να πλυσιάσουν το δύσκολο κείμενο.

Έτσι οι δύο χαρακτήρες που χρησιμοποιήθηκαν στόχευαν να βοηθήσουν την τάξη να αισθανθεί οικειότητα με τα προσφερόμενα διδακτικά αγαθά. Ιδίως ο «Καθηγητής» με τα κείμενά του που πρέπει να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο χιουμοριστικά,

θεωρήθηκε πως ήταν ιδανικός για να βοηθήσει τους μικρούς μαθητές να κατανοήσουν τη διδακτική ενότητα. Από την άλλη ο «Γραφέας» που παρουσιάζεται με τα χαρακτηριστικά της εποχής που θεωρείται πως διαδραματίστηκαν τα γεγονότα, αναδεικνύει το κείμενο και βοηθάει στην καλύτερη προσέγγισή του.

Χωρίς αμφιβολία και τα υπόλοιπα προγράμματα και οι εφαρμογές των ΤΠΕ μπορούν να προσφέρουν σημαντική βοήθεια στη παρουσίαση μιας διδακτικής ενότητας και στην κατανόησή της από τον μαθητή.

Τελειώνοντας, θα πρέπει να τονιστεί πως η προσπάθεια όλων όσων ασχολούνται με τα Θερησκευτικά, και τη διδασκαλία των παλαιοδιαθηκικών κειμένων στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση ειδικότερα, θα πρέπει να έχει ως κέντρο της την επικαιροποίηση των διδακτικών αγαθών τους, ώστε να ενδιαφέρουν πραγματικά τους μαθητές. Αυτό είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσουν να συμβάλλουν ουσιαστικά στο γενικότερο στόχο της εκπαίδευσης που είναι η δημιουργία ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων. Οι ΤΠΕ φαίνεται να έχουν σημαντικό ρόλο σε αυτή, οπότε αποτελούν ένα βασικό μέσον, που βοηθάει στη συνάντηση του σημερινού ανθρώπου με την Παλαιά Διαθήκη.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Κωνσταντίνου Μιλτιάδης & Τσάκωνας Βασίλειος (1997). *Η Παλαιά Διαθήκη. Μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα*, Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνική Βιβλική Εταιρεία

Κωνσταντίνου Μιλτιάδης (1998). *Ρήμα Κυρίου κραταιόν. Αφηγηματικά κείμενα από την Παλαιά Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π.Σ. Πουρναρά.

Κωνσταντίνου Μιλτιάδης (2008). *Παλαιά Διαθήκη. Αποκρυπτογραφώντας την πανανθρώπινη κληρονομιά*, Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Byrne Herbert W. (2003). *Biblical Education: A Bible Study Guide*, Victoria Canada: Trafford Publishing.

Breivik Patricia Senn & Gee Gordon E. (2006). *Higher Education in the Internet Age*, Westport CT: Greenwood Publishing Group